

# افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نیاشد تن من مباد بدین بوم ویر زنده یک تن مباد  
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

[www.afgazad.com](http://www.afgazad.com)

[afgazad@gmail.com](mailto:afgazad@gmail.com)

Historical

تاریخی

علامه روانشاد، استاد احمد علی کهزاد  
فرستنده: "بنیاد فرهنگی کهزاد"

## کوه شاه کابل

شهر کابل از طرف جنوب و جنوب غرب و از طرف شمال و شمالغرب بین دو رشته کوه قرار دارد و رشته جبال مذکور در جناح غربی خیلی بهم نزدیک شده و معبر تنگ یا گذرگاهی را تشکیل میدهد که بنام تنگی دهمزنگ یا (کوره گاه) در زبانزد عوام شهرت یافته است.

این دو رشته کوه که در دو جناح شهر افتاده در زبان عوام بنام های (شیر دروازه) و (آسه مائی) یاد میشوند و هر کدام آن به ذات خود و با شواهد آثار تاریخی پوزه های مربوطه داستانها و حکایت ها دارند که اینجا در اطراف کوه اول الذکر قدری بحث میکنم.

بابر در تزک خویش از کابل به تفصیل سخن رانده و راجع به کوه شیردروازه میگوید: «... در میان غرب و جنوب غرب قلعه یک پارچه کوه خوردیست، در قلّه آن کوه چون شاه کابل عمارت کرده بود این کوه را شاه کابل میگویند. ابتدای این کوه از تنگی انورین است تا تنگی ده یعقوب تمام میشود، گرداگرد او یک فرسنگ بوده باشد...»  
از این نوشته بابر در حدود 470 سال میگذرد و او اولین کسی است که راجع به وجه تسمیه و کوائف جغرافیائی آن معلومات میدهد و نوشته های او در این موضوع مفصل است که اینجا من باب احتیاج فقط چند سطر را که ارتباط به نام کوه دارد، اقتباس نمودیم.

از گفتار بابر واضح معلوم میشود که 5 قرن پیشتر از امروز اهالی کابل رشته جبال (شیر دروازه) را به نام (شاه کابل) یاد میکردند و وجه این ذکر هم طوری که خود بابر خاطر نشان میسازد، عمارتی بوده که در ازمنه سابق شاه کابل بر قلّه این کوه آباد کرده بود. رشته کوهی که بابر به نام (شاه کابل) یاد کرده امروز یک حصه آن را (شیر دروازه) و حصه دیگر آنرا (کوه زنبورک) یا (شاخ برنتی) میگوئیم. شیردروازه شرقاً – غرباً و (کوه زنبورک) شمالاً – جنوباً ممتد است و هر دو رشته های یک کوه اند که فراز بالا حصار شهر بهم گره خورده اند. این رشته جبال همانطور که بابر میگوید از تنگی (انورین) یا تنگی (دورین) که محتملاً عبارت از تنگی دهمزنگ باشد تا تنگی ده یعقوب ممتد است. تنگی ده یعقوب مثل تنگی دهمزنگ معبر فشره ایست که رود لوگر از آن گذشته و وارد جلگه کابل میشود. بلندترین قلّه این رشته کوه همان (شاخ برنتی) است. آثار خرابه هائی در آنجا به وضاحت تام دیده میشود و همین جا در زبان زد عوام کابل به (تخت شاه) شهرت دارد.

پس اگر آنچه بابر در 470 سال قبل مبنی بر عمارت شاه کابل بر قلّه کوه شنیده عبارت از همان آبادی باشد که خاطره های اهالی شهر به صفت (تخت شاه) حفظ کرده اند، میتوان گفت که بنا بر آبادی که از طرف شاه کابل بر قلّه بلند کوه زنبورک در شاخ برنتی بعمل آمده بود، تمام این رشته جبال تا 5 قرن قبل به نام (شاه کابل) یاد میشد. این شاه کابل که بود؟ حتماً از پادشاهان قدیم پیش از اسلام کابل زمین بوده زیرا در دوره اسلامی بر قلّه و ستیغ این کوه ها کسی آبادی نکرده است.

اسم ترکیبی (شاه کابل) را اگر منقلب کنیم (کابل شاه) از آن برمی آید و کابل شاه و کابلساهان القاب یک سلسله پادشاهانی بود که معمولاً در مآخذ تاریخی عربی و فارسی قرون اولیه هجری به نام یا صحیح تر بگوئیم به لقب (رتبیل شاهان) یاد شده اند و اصلاً بقایای مخلوطی از کوشانی های کوچک و یفتلی ها بودند و آئین بودائی و بعداً برهمنی و هندوئی داشتند. تخت نشین ایشان در بالا حصار بود و دودمان جنگجو و نیرومندی بودند که در مقابل سپاه عرب در صدر اسلام مقاومت های شدیدی از حوالی هامون سیستان تا کابل بخرج دادند.

شبهه ای نیست که در صورت ضبط کلمه (رتبیل) بصورت صحیح اختلاف نظر بسیار است و زنبیل و زنبورک را هم اشکال مختلف آن میدانند و این را بدان جهت یاد کردم تا دیده شود که نام (زنبورک) هم هنوز بر رشته کوه مورد بحث باقی مانده است.

طوریکه در یک مقاله گذشته در همین روزنامه نوشتم، همه میدانیم که روی سنتیغ یک حصه همین رشته جبال که عبارت از شیردروازه باشد، دیواری با بروج مشیده موجود است که احتمالاً در قرن 5 مسیحی از طرف یفتل شاهان آباد شده است و این خود نشان میدهد که اقلاً از حوالی 1500 سال قبل پادشاهان کابل به آبادی روی تیغه و قله های این رشته جبال توجه خاصی داشتند.

گمان غالب بر این می‌رود که در تسمیه قله (شاخ برنتی) کلمه (شاخ) اصلاً (شاه) بوده چنانچه به نام (شاه فولادی) بلند ترین قله کوه بابا فراز دره فولادی بامیان معروف است و چون همان قله به صفت (تخت شاه) هم معروف است، این نظریه بیشتر تقویت میشود. با این مطالعه از روی منطق و استدلال تاریخی به این نتیجه میرسیم که قرار اکثر احتمال (شیر دروازه) هم اصلاً (شاه دروازه) بوده. این هم فراموش نشود که (شیر) هم لقب شاهان محلی بامیان بود و پس در وجه تسمیه این اسماء گفته میتوانیم که در اثر آبادی هائی که یکی از شاهان کابل در روزگار پیش از اسلام روی قله بلند این رشته جبال بعمل آورده بودند، خود کوه تا 5 قرن قبل از امروز به نام (شاه کابل) یاد میشد و (تخت شاه) و (شاه دروازه) هر کدام بر آبادی های این شاه کابل گواهی میدهند و اقلاً از 1500 سال باین طرف مرکز ثقل آبادی های شهر در پای همین رشته جبال اتکاء داشت. / 11 ثور 1341/

جهت معلومات بیشتر در این موضوع به کتاب "بالاحصار کابل و پیش آمد های تاریخی اثر احمد علی کهزاد" مراجعه شود.